

Talousvaliokunta
Eduskunta
00102 EDUSKUNTA

Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto /
HE 144/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi
siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

YLEISTÄ

Suomen Omakotiliitto on maamme pientaloasukkaiden ja vapaa-ajan asunnon omistajien valtakunnallinen edunvalvonta- ja palvelujärjestö. **Omakotiliittoon kuuluu 250 vapaaehtoisvoimin toimivaa omakotiyhdistystä ja vapaa-ajan asukkaiden yhdistystä, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä on 74.000 jäsentä.** Omakotiliitto on maamme 1,1 miljoonan pienkiinteistön omistajien ja 2,7 miljoonan asukkaan asialla. Lisäksi liitto ajaa maamme lähes 500.000 vapaa-ajan asunnon omistajien etua.

ESITYKSEN SISÄLTÖ

Esityksen tavoitteena on siirtyä keskitettyyn tiedonvaihtoon sähkön vähittäismarkkinoiden keskeisissä markkinaprosesseissa. Sähkömarkkinoiden osapuolia ja muita palveluiden tuottajia varten perustettaisiin sähkökaupan keskitetty tiedonvaihtoyksikkö (datahub), josta vastaisi järjestelmänvastaava kantaverkonhaltija. Sähkökaupan osapuolet ja jakeluverkonhaltijat veloitettaisiin käyttämään keskitettyä tiedonvaihtoa mm. toimittajan vaihtojen ja muutosten toteuttamisessa ja mittautustietojen välityksessä, sekä jakeluverkoissa toimivien sähkökaupan osapuolien sähkötaseiden keskitettyyn selvitykseen. Valvonta annettaisiin Energiavirastolle.

Lisäksi ehdotetussa sääntelyssä muun muassa annettaisiin väestörekisterikeskukselle lupa luovuttaa keskitetyistä henkilötunnuksia ja muita henkilötietoja tiedonvaihdon yksikköön, jossa henkilötunnus toimisi kuluttaja-asiakkaan tunnistetietona. Edelleen esityksessä tarkennetaan säännöksiä loppukäyttäjän ja sähköntuottajan oikeudesta päättää itseään koskevien mittaus- ja kulutustietojen ja sopimustietojen hyödyntämisestä sekä määrittellä ne tilanteet, joissa verkonhaltijoilla ja sähkömarkkinoiden osapuolilla on oikeus luovuttaa hallussaan olevaa loppukäyttöihin yhdistettävissä olevaa mittaus- ja kulutustietoa.

KESKEISET HAVAINNOT JA MUUTOSTARPEET

Omakotiliitto kannattaa keskitetyn tiedonvaihtopalvelun luomista. On erittäin olennaista, että henkilötietoja käsitellään tietosuojalainsäädännön mukaisesti ja tietoturvan taso on korkea. Keskitetyllä tiedonvaihdolla voidaan esityksen mukaan parantaa asiakaspalvelun laatua, monipuolisuutta ja kustannustehokkuutta sekä mahdollistaa vähittäismyyjien kilpailun lisääntyminen. Omakotiliitto pitää tärkeänä, että asiakkaiden asema sähkömarkkinoilla vahvistuu keskitetyn tiedonvaihdon seurauksena.

Keskitetyn yksikön avointa rajapintaa ja tietoja voivat hyödyntää asiakkaiden luvalla niin palveluntarjoajat kuin tutkimuslaitokset. **Omakotiliitto pitää erittäin tarpeellisena, että avoimen rajapinnan tulee mahdollistaa tiedon hyödyntäminen (3,5 miljoonan käyttöpaikan mittautustiedot) ja muussa sääntelyssä veloitetaan keskitetyn tiedon hyödyntäminen.** Esimerkiksi laissa rakennuksen energiatodistuksesta (50/2013) säädetään omistajan velvollisuudesta hankkia rakennuksen energiatodistus mm. myynti- ja vuokraustilanteisiin. Lain pykälässä yhdeksän määrätään muun muassa siitä, että ”*Todistuksessa ilmoitetaan lisäksi laskennallinen ostoenergiankulutus. Toteutunut ostoenergiankulutus on ilmoitettava, jos tieto on saatavilla.*” Tässä keskitetty tiedonvaihdon yksikkö ja sinne kerätyt mittautustietojen (toteutunut ostoenergiankulutus) hyödyntäminen keskitetysti rakennusten energiatehokkuustodistusten laadinnassa **parantaisi olennaisesti kuluttajansuojaa ja toisi myös kustannushyötyjä.**

On kuitenkin muistettava, että järjestelmän investointikustannukset (36 milj. €) ja operointikustannukset päätyvät viime kädessä loppukäyttäjien maksettavaksi.

Ehdotetussa sääntelyssä 49 pykälään määriteltäisiin sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen. Omakotiliitto pitää kannatettavana, että sääntelyllä veloitetaan kantaverkonhaltija kehittämään tiedonvaihtoa ja sen tietoturva sekä mahdollista sen tietojen parhaan hyödyntämisen markkinoilla. On kuitenkin hyvin kyseenalaista, että monopoliasemassa oleva toimija edellytettäisiin edistämään kysyntäjoustoja ja lisäarvopalveluita. **Näiden toimintojen edistäminen on lähtökohtaisesti kilpailtujen markkinoiden toimintaa, jossa loppukäyttäjä saa itse valita mitä palveluita ostaa ja hyödyntää kysyntäjoustopa ja hajautetun uusiutuvan energian tuotannossa** (mm. sähkömittarin kuormanohjaus, automaatio, eri palvelut ja laitteet energiantuotannossa). Hallituksen esityksen perusteluihin on lausuntokierroksen jälkeen lisätty, että *”kehittämistoiminta olisi tältä osin tarpeen erityisesti luomaan edellytyksiä älyverkkopalveluiden kehittymiselle sekä vaihtelevan uusiutuvan sähköntuotannon ja suurten tuotantoyksiköiden integroimiseksi osaksi sähköjärjestelmää”*. Perustelu ei poista monopolitoimijan sotkeutumista markkinoille, ehdotettu sääntely ei määritä tarkemmin mitä ja miten ko. palveluita edistetään, eikä ehdotettu sääntely myöskään edellytä monopolitoimijalta syrjimätöntä markkinatoimijoiden kohtelua. **Omakotiliitto esittää edelleen, että 49 pykälästä (ja perusteluista) poistetaan kohta ”Lisäksi kehittämistoiminnalla on edistettävä kysyntäjoustopa ja muiden lisäarvopalvelujen kehittymistä sekä pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyn edellytyksiä.”**

49 §

Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen vastuualueellaan yhteistyössä sähköalan yritysten kanssa. Kehittämistoiminnalla on edistettävä tehokkaasti sekä sähkömarkkinoiden osapuolien, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämää tiedonvaihtoa sekä tiedonvaihdon tietoturvan asianmukaista tasoa. **Lisäksi kehittämistoiminnalla on edistettävä kysyntäjoustopa ja muiden lisäarvopalvelujen kehittymistä sekä pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyn edellytyksiä.**

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluvat ainakin:

- 1) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien kehittäminen sekä näihin liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;
- 2) sähköalan yritysten tiedonvaihtoon käyttämien tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja tiedonvaihdon oikeellisuuden edistäminen;
- 3) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle;

Sähkömarkkinalain pykälän 49a kohdassa 7 määriteltäisiin vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakkaan pääsy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hallussa oleviin omiin tietoihinsa. Tämä **sisältäisi myös asiakkaan omien tietojen luovutuksen kolmansille osapuolille asiakkaan antaman suostumuksen perusteella**. Lisäksi pykälässä 75 e määriteltäisiin loppukäyttäjän oikeus itseään koskevan tiedon hyödyntämiseen ja pykälässä 75 f loppukäyttäjään yhdistettävissä olevan tiedon luovuttamisesta. Energiavirastolle annettaisiin lupa (75 e §) antaa tarkempia määräyksiä tietojen muodosta ja tietojen luovuttamisesta noudatettavasta menettelystä.

Tässä sääntelyssä tarkoitetaan, että tietojen luovuttamiseen muille kuin loppukäyttäjälle itselleen olisi pääsääntöisesti oltava loppukäyttäjän nimenomainen suostumus. Kuitenkaan lain perusteluista ei käy selvästi ilmi, onko loppukäyttäjän suostumus yleinen, voiko loppukäyttäjä rajata kenelle tai muun muassa minkälaisille palveluntarjoajille mittautietoja luovutetaan tai kysytäänkö loppukäyttäjältä lupa jokaiseen tietopyyntöön. **Omakotiliitto edellyttää, että kansalaisella (loppukäyttäjällä) tulee olla mahdollisuus rajata omissa tiedoissaan sitä, mitä hänen antamansa suostumus tarkoittaa (yleinen, rajattu vai kertaluovutus).**

Omakotiliitto suhtautuu hyvin epäilevästi perusteluissa pykälässä 49b Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalvelujen maksut määriteltyyn oikeuteen: *”Korvauksella tarkoitetaan kantaverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneita kohtuullisia kustannuksia ja kohtuullista voittoa mukaan lukien investoinneista aiheutuvat kustannukset ja toiminnan riskitasoon suhteutettu pääoman kohtuullinen tuotto.”* Jo tälläkin hetkellä verkkoyhtiöiden, mukaan lukien kantaverkkoyhtiö, toiminnan kohtuullinen tuotto ja tuotto prosentti ovat huomattavasti markkinakorkoa korkeampia. **Omakotiliitto toistaa edelleen tässä yhteydessä vaateen ottaa verkkoyhtiöiden valvontamalli kehitettäväksi ja edellyttää, että tässä esitetty kohtuullinen voitto ja pääoman kohtuullinen tuotto otetaan uudelleen harkittavaksi.** On kuitenkin muistettava, että verkkotoiminta on ylipäätään mo-

nopolitoimintaa ja tässäkin yhteydessä tiedonvaihtopalveluiden tuottaminen (datahub) annetaan yhden toimijan (kantaverkon) monopolitoiminnaksi. Energiavirasto valvoisi maksujen keräämistä. **Omakotiliitto esittää edelleen, että Energiavirastolle kohdennettaisiin lisäresursseja valvontatyöhön.**

Hallituksen esityksessä, kohdassa 5.2. todetaan, että ”Edelleen ei ole voitu huomioida ehdotusta, jonka mukaan sähkökaupan keskitetty tiedonvaihdon yksikkö ei saisi tuottaa voittoa. Ehdotus on ristiriidassa eduskunnan perustuslakivaliokunnan perusoikeuksia koskevan lausuntokäytännön kanssa. Lisäksi lausunnoista ei ole nähty aiheelliseksi huomioida ehdotuksia, jotka eivät liity esityksen kohteena oleviin lainsäädännön muutoksiin.” **Omakotiliitto esittääkin, että Eduskunta huomioi esitetyt ehdotukset ja edellyttää viranhaltijoita lainvalmistelutyön piikaista käynnistämistä verkkoyhtiöiden valvontamallin osalta sekä resurssien osoittamista Energiaviraston valvontatyöhön.**

kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Ari Rehnfors
puheenjohtaja

Kaija Savolainen
toiminnanjohtaja